

Sergei Prokofjevi Ballett Romeo ja Julia

Kalli Samorodni

Vaadata Shakespeare'i Romeot ja Juliati balleti versioonis tundub üsna ahvatlev. Tõeline armastus ju ei vajagi sõnu. Seda enam, et Shakespeare teostest on just „Romeo ja Julia”, balletmeistrite lemmik. „Romeo ja Julia” lugu on äärmiselt kurb ja traagiline või nagu Shakespeare ise oma teoses ütleb: „Ei ole loost küll kuulda kurvemast kui lugu Romeost ja Juliast”. Ometi on paradoksaalselt loo enda saatus vastupidiselt just väga õnnelik. „Romeo ja Julia” kuulub nende väheste kirjandusteoste hulka, mille tegelaste nimesid ja nendega juhtunud lugu teavad üldjoontes vist küll enamuses inimesi, isegi need, kes ei ole näidendit kunagi lugenud ega näinud laval või ekraanil.

Selle kuulsaima armastusloo ainetel on loodud tervelt 14 ooperit, lisaks hulgaliselt muud musikat, samuti on korduvalt loodud selle ainetel filme. Kuid võibolla sobib noorte armastajate lugu kõige rohkem just tantsuvahenditega edastamiseks: tundevarjundite ja kirgede väljendamiseks sobiki ehk liikumine enamasti rohkem, kui sõna. Seda enam, et Sergei Prokofjevi balletti „Romeot ja Juliati” on peetud 20. sajandi üheks väljapaistvamaks lavateoseks, millest on saanud klassika.

Märkimist väärib ka Prokofjevi poolt loodud „Romeo ja Julia” valmimise lugu. Kui Prokofjevil „Romeo ja Julia” partituur valmis ei võetud seda kohe teatri repertuaari, kuna leiti, et balleti muusika on oma uudse helikeele tõttu tantsimiseks kõlbmatu. Samuti tekitas vastakaid arvamusi teose lõpp, mille Prokofjev muutis õnnelikuks põhjendusega, et Shakespeari näidendite traagiline finaali balletile ei sobi. Prokofjev põhjendas ise oma muudatust näidendi lõpus, et selle tingis balleti spetsiifika, vaid elavad inimesed saavad tantsida.

Tiit Härmi lavavariandi puhul on kiidetud just tema visuaalset tervikut ja kogu lavastuse hoolikas läbimõeldust. Samas on mõned kriitikud pidanud just lavastuse „korralikkust” tema puuduseks. Lavastus on korralikult läbimõeldud kuid psühholoogiliselt elutu ning, lavastuse loomisel on liialt valitsenud kaine analüütiline mõistus. Kogu lavastuse vältel ei tõusvat esile ühtegi karakterit eraldi võetuna või siis mõnda duelli, mis „Romeo ja Julia” puhul omavad kesksel kohta. Mõnedele varasematele Eestis lavastatud „Romeo ja Julia” balleti versioonidele on samas jälle ette heidetud seda, et etendusest tõusevad jõuliselt esile küll mitmed stseenid, kui samas puudub kogu lavastuse terviklahendus.

Teatud mõttes ei tahaks Tiit Härmi lavavariandi puhul eeltoodu osas kriitikutega ühel meelel olla, kuna lavastusest jäid tugevalt meelde just Mercutio ja Tilbati suremise stseenid. Võibolla oli siin ka oma osa teatud ootusel. Olles eelnevalt teadlik millega Prokofjev põhjendas oma esialgset versiooni õnneliku lõpuga „Romeo ja Julia” variandist, kuna surnud ei saavat ju tantsida. Eriti mõjus just Mercutio surmastseen, mis tundus olevat lõputu, inimlikult tekkis juba küsisus, et kaua võib, kas suremine ikka võtab nii kaua. Kuna surnu ei sa ju tantsida siis oli suremise stseen ise üsna pikaks veninud. Kogu lavastusest tõusidki just esile meeskarakterid.

Selles osas peab üldise arvamusega nõus olema, et tänapäeva meeslavastajad, kes enne ise on olnud tantsijad, loovad sageli huvitavama koreograafia just meestantsijatele. Jõuliselt tõusid esile nii Romeo Maksim Chukarjovi esitluses kui ka Tybalt Anatoli Arhangeliski eituses. Tybalti puhul mängis ilmselt väga tugevat rolli ka Anatoli Arhangeski välimus, mis paratamatult tõstab ta teiste hulgast esile. Paris Andrei Mihnevitši esitluses tundus aga pisut kohmakas ning etenduse jooksul tekkis mõte, et ongi hea, et ta Juliat endale ei saa, kuna ta ei sobiks ju Marina Chirkova esitatud kraatsilise Juliaga. Julia esitlus oli küll kaunis ja kraatsiniline aga ei tõusnud nii tugevalt esile, kui meestantsijad. Ja tundus, et selles pole „süüdi” Juliat esitanud Marina Chirkorova. Ainus, mis Chirkorova esituse puhul pisut häiris oli tema näoilme lavastuse algul. See oli esialgu püsivalt kohtlase ja lihtsameelse naeratusega. Kas mängis selles osas olulist rolli grimm või püüe mängida süütut tütarlast. Lavastuse teisel poolele aga see mulje kadus ning Chirkorova esitus oli vägagi nauditav.

Lavastuse algul mõjus aga suurepäraselt just lavakujundus koos värvi valiku ja valgustusega, soojad kollased ja punased ning ookri karva toonid, löid tõeliselt helge meeolelu, mis lasid isegi hetkeks unustada loo paratamtu letaalse lõpu, vaatamata sellele, et see oli kõigile nahunii teada. Seda meeolelu toetas täielikult ka Romeo esitlus just lavastuse esimeses pooles. Romeo tantsust, miimikast ja kogu olekust õhkas siirust ja sõbralikkust ja usku sõpruse ja heduse võitu. Paistis, et Rome usku headuse võitu ei suutnud purustada isegi esiemene duell Tybaltiga, millest ju tegelikult peamine vihavaen just hoogu juurde sai.

Lõpetuseks tasub veel mainida, et Shakespeare'i ajal etendati pärast tragöödia lõppu lõbusat päevakajalist janti, et inimesed teatrist heas meeolus lahkuksid ega veedaks väherdes unetuid öid kurvale loole mõeldes. Praeguses kriisi ja depresiooni aja valguses tundub see üsna tervisliku mõttena. Siiski loodan, et käesoleval ajal midagi sellist ette ei võeta, isegi mitte siis kui see teenib rahva tervise huvi.